

zésével. Másrészt már meglévő, ugyancsak fejlődéslélektani ismereteinket irányítja, amennyiben állandóan hangsúlyozza a végső alapokra való visszavezetés szükségességét. — Az egymást nem szükségképpen fedő, tudatosított és valóságos lelki okról mondottak igen sokat segíthetnek az erkölcsi nevelés területén. Ugyanezen szempontból termékenyek a könyvnek azon helyei, melyekben az önmagán felülemelkedő etikus lény cselekedetétinek a legprimitívebb énes törekvésekhez való viszonyát tisztázza a szerző. Szerinte ugyanis, — eltekintve attól, hogy az egyén önmagán keresztül kényszerűen a fajt is szolgálja, — szerves fejlődéssel visz az út a természetes egocentricizmustól a magasabbrendű »allocentricizmushoz«, hogy szerzőnk találó szavával éljünk. — Az értelmi nevelés szempontjából igen lényeges eredményeket közöl »az eszmélések organizálódása« címmel jelölhető fejezet, mely általában az emberek, így a tanulók közt is észlelhető organizációs típusok különbözőségeit is felemlíti. Az értelmiség körének vizsgálata közben tárgyalja szerzőnk a különböző képességeket, (lényegmegragadás, elmélyülés, átfogás, elvonas, elemzés stb.), melyeknek végső alapjait, továbbá egyénenkénti különböző megjelenési formáit a nevelőnek állandóan szemelőtt kell tartania. — Így, csak egy néhány, a pedagógiában gyakorlatilag is hasznosítható eredményt kiragadva, máris szemünkbe tűnik a könyvnek azon tulajdonsága, miszerint annak olvasása közben állandóan tudományos és mindennapi tevékenységünket egyaránt érintő problémákra bukkanunk. A könyvnek ez a megdölgödtató volta, továbbá az, hogy a lélektan ma aktuális problémáit megvitatva, olyan egységet ad, melyre további kutató munkát lehet építeni, magyar tudományos életünknek igaz büszkeséget jelent.

(Tomori Viola.)

Dr. Dénes József és dr. Schächter Antal: „A ma gyermeke“. Budapest, 1933. 482 l.

A könyv első (terjedelmesebb) része kézikönyv fiatal anyák számára. Amint a szerző a bevezetésben kiemeli, »a ma gyermeke« bizonyos tekintetben jól el van látva, »szemrevaló babakelengyével«, »pazarul csillogó gyermekkocsival« és számos más, szemre kellemes benyomást tevő dolgokkal. A leghétköznapibb és éppen ezért a legfontosabb problémák azonban, a gyermek testi nevelése és gondozása még ma is el vannak hanyagolva; a fiatal anyák hajlandók ezeket a feladatokat pusztán az orvosra hárítani. Ez azonban nem elégséges, hanem szükséges, hogy a gyermek közvetlen környezete a szülők és elsősorban a fiatal anyák ismerjék behatóbban a gyermek testi sajátosságait és ez az ismeret támogassa őket a gyermek testi gondozásában. Az író munkája céljaul a *betegségek megelőzését* tűzte ki. Másrészről pedig ismertette a gyermek testi sajátosságait, mint pl. a külső elváltozásokat, az újszülött átmeneti lázas állapotát, stb., meg akarja előzni a fiatal anyák felesleges aggodalmait, akik tapasztalatlanságukban hajlandók minden megszokott és természetes jelenséget betegségnek minősíteni. Dénes gyermekorvos jó szolgálatot tett azoknak, akik részletes útbaigazításokat keresnek úgy a gyermek, mint a fiatal anya testi higiéniájának mindenféle kérdéseiről. Az egészség újszülött testi sajátosságainak ismertetése után sorra veszi az újszülöttkori betegségeket

(pl. köldökbetegségeket, az újszülöttkori vérmérgezést stb.), ismertetve a koraszülött gyermeket, felvilágosítást nyújt a koraszülött életképességére vonatkozólag. Majd áttér az egészséges csecsemő táplálására (az első szopás, szoptatási nehézségek, közben gyakorlati útmutatásokkal szolgál az anyáknak ezzel összefüggő higiénijára, mesterséges táplálék stb.), testi és szellemi fejlődésére és a csecsemő ápolására. Részletesen ismerteti a csecsemőkori betegségeket (táplálkozási betegségek, alkati rendellenességek, angolkór, légutak hurutja, himlőoltás, stb.) utalva azok megelőzésére és gyógyítására. — Dénes nemcsak jó orvosnak, hanem jó pedagógusnak is bizonyul. Munkájában elszórtan érdekes pedagógiai megjegyzéseket találunk: pl. a csecsemőkorban, mintegy a későbbi nevelés bevezetéséül leg-hatásosabb eszköz a rendezhez szoktatás, a táplálék szabályszerű adagolása, ez a modern pedagógiában gyakran visszatérő gondolat, rámutattak u. i. arra, hogy a szabályos táplálás a tökéletes életritmus és a gyermek rendhez szokásának kialakítója.

A gyermekkor és a gyermekkori betegségekre vonatkozó gondolatait a jelen ismertetésben mellőzzük. E helyett inkább a könyv második részét, **Dr. Schächter Antal: [Tudnivalók a gyermekkor lelki zavarairól és a nevelés lelki egészségéről]** c. tanulmányát elemezzük röviden, mert ez közelebből érdekelheti e folyóirat olvasóit. Abból a tételtől indul ki, hogy a felnőtteknél tapasztalt beteges lelkiállapotok, a gyermekkorban elszenvedett nevelési hibákkal vannak összefüggésben. Ezért kutatja a gyermekkori lelki zavarok eredetét (átöröklés) és szomorú változatait: Szól a gyengeelméjúségről, »a túljó és túlrossz gyermekről«, különféle patológiás esetről, még a hisztériáról is. Mindenütt rámutat arra, mi a szerepe a nevelésnek, a pszichoterápiának ezekkel a bajokkal szemben. Tanulságos fejezetek szólnak továbbá a gyermek erkölcsi fogvatkozásairól is (pl. hazudozás, lopás, túlságos ábrándozás, félelem stb.). A serdülés korának külön részt szentel a szerző. Ezek a részek az orvosi szaktudomány mellett kellő lélektani érzékkel vannak megírva. Pedagógiai tudását a szerző különösen a nevelők hibájáról írt fejezetekben mutatja meg (464—481. ll.). Józan és kritikai felfogást mutat olyan kérdésekben, mint az Oedipusz-komplexum. Ezt helyesen értelmezi Adler szellemében (elveti Freud eredeti túlzó elméletét). A szülőket inti, hogy tárgyilagosak legyenek a nevelésben, alkalmazkodjanak a gyermekhez, szolgáljanak példaképpül stb. Végül a környezeti hatásokról, az intézeti és kollektív nevelésről olvashatunk a könyvben komoly tanácsokat. (Békési Gizella.)

Leopold Manderla: Der geschichtliche Unterricht. Quelle & Meyer, Leipzig 1931. 168 l. Ára füzve 5.60 M, kötve 7.— M.

A magyar polgári iskola legközelebbi külföldi rokona, a hat osztályos porosz-szász *Mittelschule* (az *Oberschule* vagy *höhere Schule* nevet viselő középiskola kilenc osztályos) a világháborút követő időszakban hatalmas lendületnek indult. A modern élet követelményeihez simuló tanterve, a tanárképzés egységesítésére és korszerű megreformálása, a hivatalos tényezők megértő támogatása és a társadalom lelkes felkarolása előkelő helyet biztosítanak a polgári iskolának a német köznevelésben: az élet